

III. Beslissing van het Hof

BEOORDELING

Eerste middel

1. Krachtens de artikelen 5 en 6, eerste lid van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, is de verzekeringsovereenkomst nietig, wanneer het opzettelijk verzwijgen of het opzettelijk onjuist meedelen van gegevens over het risico door de verzekeringnemer, de verzekeraar misleidt bij de beoordeling van het risico.

Overeenkomstig artikel 2 § 1, eerste lid van voormelde wet is deze bepaling ook van toepassing op de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen.

De nietigverklaring van de verzekeringsovereenkomst heeft in beginsel tot gevolg dat die overeenkomst met terugwerkende kracht wordt ongedaan gemaakt.

De gevolgen van de nietigverklaring van de verzekeringsovereenkomst strekken zich uit, tussen de partijen, tot alle prestaties die de verzekeraar ten gevolge van het bestaan van de verzekeringsovereenkomst heeft verricht, met inbegrip van de vergoedingen uitgekeerd aan de benadeelden van het ongeval die, op grond van de wet over een rechtstreeks vorderingsrecht tegen de verzekeraar beschikken.

2. Volgens artikel 88, eerste lid van voormelde wet kan de verzekeraar zich een recht van verhaal voorbehouden tegen de verzekeringnemer, en indien daartoe grond bestaat tegen de verzekerde die niet de verzekeringnemer is, voor zover hij volgens die wet de prestaties had kunnen weigeren. Krachtens het tweede lid van deze bepaling is de verzekeraar verplicht om op straffe van verval dit recht van verhaal, aan de verzekeringnemer, of in voorkomend geval, de verzekerde die niet de verzekeringnemer is, kennis te geven van zijn

voornemen om verhaal in te stellen zodra hij op de hoogte is van de feiten waarop dat besluit is gegrond.

3. De terugvordering door de verzekeraar van de krachtens een nietig verklaarde overeenkomst verrichte prestaties is te onderscheiden van de in artikel 88, eerste lid bedoelde vordering, en is niet onderworpen aan het verval bedoeld in artikel 88, tweede lid.

4. De appelrechters die na te hebben geoordeeld dat de “polis BA-motorvoertuigen” nietig is wegens de bedrieglijke verzwijging door de verweerders, beslissen dat de eiseres als verzekeraar niet gerechtigd is de krachtens die polissen verrichte prestaties terug te vorderen omdat deze terugvordering plaatsvond buiten de vervaltermijn bedoeld in artikel 88, tweede lid verantwoordten hun beslissing niet naar recht.

Het middel is gegrond.

Overige grieven

6. De overige grieven kunnen niet tot ruimere cassatie leiden.

Dictum

Het Hof,

Vernietigt het bestreden vonnis behalve in zoverre dit uitspraak doet over de omniumwaarborg.

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van het gedeeltelijk vernietigde vonnis.

Houdt de kosten aan en laat de beslissing daaromtrent aan de feitenrechter over.

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de rechtbank van eerste aanleg te Brugge, zitting houdende in hoger beroep.

(...)

Noot

Geen kennisgevingsplicht bij gemeenrechtelijk verhaal van de verzekeraar op grond van een nietige verzekeringsovereenkomst

Geert Jocqué¹

1. In het bestreden vonnis oordeelde de rechtbank dat er sprake was van een opzettelijke verzwijging van de regelmatige bestuurder van het verzekerde voertuig bij het afsluiten van een WAM-verzekering. De bestuurder van het voertuig bleek op het ogenblik van het ongeval te beschikken over een strafverleden, wat de verzwijging verklaart. De rechtbank besloot tot de nietigheid van de overeenkomst. De

regresvordering van de verzekeraar voor zijn uitgaven ten voordele van de benadeelden werd door de rechtbank niet ingewilligd bij gebrek aan een voorafgaande kennisgeving van zijn intentie om een verhaal in te stellen.

De verzekeraar stelde een cassatieberoep in en voerde onder meer aan dat de mogelijkheid om de vordering te steunen op de nietigheid van de verzekeringsovereenkomst, zoals

¹ Raadsheer hof van beroep te Gent en academisch consultant vakgroep Burgerlijk recht UGent.

bepaald in de artikelen 5 en 6 Wet Landverzekeringsovereenkomst, werd miskend. Volgens het middel is deze vordering niet verbonden aan de eerbiediging van de vervaltermijn van artikel 88, lid 2 Wet Landverzekeringsovereenkomst.

Het Hof volgt de verzekeraar en vernietigt het bestreden vonnis.

2. Het Hof bevestigt in het bovenstaande arrest vooreerst zijn eerdere rechtspraak. Ook in het arrest van 25 februari 2005² oordeelde het Hof immers dat overeenkomstig de artikelen 5 en 6 Wet Landverzekeringsovereenkomst de verzekeringsovereenkomst nietig is wanneer het opzettelijk verzwijgen of het opzettelijk onjuist meedelen van gegevens over het risico door de verzekeringnemer de verzekeraar misleidt bij de beoordeling van het risico en dat deze bepaling op grond van artikel 2 § 1, lid 1 Wet Landverzekeringsovereenkomst ook van toepassing is op de WAM-verzekering.

3. Vervolgens wees het Hof er op dat de nietigverklaring van de verzekeringsovereenkomst in beginsel tot gevolg heeft dat die overeenkomst met terugwerkende kracht wordt ongedaan gemaakt en dat dienvolgens hetgeen door de partijen krachtens de overeenkomst werd gepresteerd, kan teruggevorderd worden³. De gevolgen van de nietigverklaring van de verzekeringsovereenkomst strekken zich uit tot alle prestaties die de verzekeraar ten gevolge van het bestaan van de verzekeringsovereenkomst heeft verricht, met inbegrip van de vergoedingen uitgekeerd aan de benadeelden van het ongeval die op grond van de wet over een rechtstreeks vorderingsrecht tegen de verzekeraar beschikken⁴.

In het geval van een WAM-verzekering beschikt de verzekeraar aldus bij opzettelijke verzwijging of valse verklaring over twee mogelijkheden om terugbetaling van zijn uitgaven te bekomen. De verzekeraar kan zijn vordering steunen op artikel 25, 1°, b) modelovereenkomst, dat een toepassing vormt van artikel 88, lid 1 Wet Landverzekeringsovereen-

komst, of hij kan een vordering instellen op grond van de restitutieplicht na vaststelling van de nietigheid van de verzekeringsovereenkomst.

4. Het Hof oordeelt in het bovenstaande arrest uitdrukkelijk dat de terugvordering door de verzekeraar van de krachtens een nietig verklaarde overeenkomst verrichte prestaties, te onderscheiden is van de in artikel 88, lid 1 Wet Landverzekeringsovereenkomst bedoelde vordering.

De regresvordering van de verzekeraar tegen de verzekeringnemer bedoeld in artikel 88, lid 1 Wet Landverzekeringsovereenkomst is gesteund op een contractueel beding in de verzekeringsovereenkomst dat in een recht van verhaal voorziet⁵. De terugvordering van de uitgaven door de verzekeraar ingevolge de nietigverklaring van de verzekeringsovereenkomst vormt daarentegen een toepassing van de gemeenrechtelijke regels inzake de restitutieplicht bij nietigverklaring van een overeenkomst⁶.

Dit onderscheid heeft tot gevolg dat artikel 88, lid 2 Wet Landverzekeringsovereenkomst⁷ enkel van toepassing is op de terugvordering van de uitgaven van de verzekeraar op grond van artikel 25, 1°, b) modelovereenkomst⁸. Bedoeld artikel 88, lid 2 voorziet dat de verzekeraar op straffe van verval van zijn recht van verhaal de verzekeringnemer, of in voorkomend geval de verzekerde die niet de verzekeringnemer is, kennis moet geven van zijn voornemen om verhaal in te stellen zodra hij op de hoogte is van de feiten waarop zijn besluit gegrond is. Het bestreden vonnis dat toepassing had gemaakt van artikel 88, lid 2 Wet Landverzekeringsovereenkomst met betrekking tot een vordering strekkende tot restitutie van de uitgaven gedaan ingevolge een nietige verzekeringsovereenkomst, werd aldus terecht vernietigd.

5. De gemeenrechtelijke vordering in restitutie heeft dan ook voor de verzekeraar als voordeel dat deze kan uitgeoefend worden, ook al heeft hij de verzekeringnemer niet verwittigd van zijn voornemen om verhaal uit te oefenen zoals voorgeschreven door artikel 88, lid 2 Wet Landverzekeringsovereen-

² Cass. 25 februari 2005, *R.W.* 2005-06, 1586.

³ J. VAN RYN en J. HEENEN, *Principes de droit commercial*, T. IV, 1965, p. 38, nr. 2445.

⁴ De grondslag voor de vordering tot terugbetaling van de uitbetaalde vergoedingen is de nietigverklaring van de verzekeringsovereenkomst. De nietigverklaring schept op zich een verbintenis tot het herstel in de toestand van vóór het afsluiten van de overeenkomst, H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, T. II, p. 742-744, nrs. 815 en 817.

⁵ Cass. 2 september 2005, *J.L.M.B.* 2007, afl. 11, 420, *Pas.* 2005, afl. 9-10, 1541, concl. P. De Koster en *V.A.V.* 2006, 526; Cass. 6 maart 2003, *De Verz.* 2004, 41, *Arr. Cass.* 2003, 584, *J.L.M.B.* 2004, afl. 28, 1216, noot J. TINANT en *R.G.A.R.* 2004, nr. 13.814.

⁶ De verzekeringnemer moet al hetgeen hij bij het verlenen van de waarborg door de verzekeraar heeft bekomen, met inbegrip van de betaling van de schadevergoeding aan de benadeelde, terugbetalen. De teruggave door de benadeelde is ingevolge art. 87 Wet Landverzekeringsovereenkomst niet mogelijk, G. JOCQUÉ, "Restitutie bij een nietige verzekeringsovereenkomst" (noot bij Cass. 25 februari 2005), *R.W.* 2005-06, p. 1586, nr. 6.

⁷ Betreffende de toepassingsvoorwaarden van art. 88, lid 2 Wet Landverzekeringsovereenkomst, o.m. C. VAN SCHOU BROECK, G. JOCQUÉ, A. DE GRAEVE, M. DE GRAEVE en H. COUSY, "Overzicht van rechtspraak. Wet op de landverzekeringsovereenkomst (1992-2003)", *T.P.R.* 2003, p. 2004-2010, nrs. 73.1-73.7; L. BREWAEYS, "Informatieverplichting opgenomen in artikel 88 van de Wet op de Landverzekeringsovereenkomst", *V.A.V.* 2006, 353-354; G. JOCQUÉ, "De kennisgevingsverplichting van artikel 88, lid 2 Wet Landverzekeringsovereenkomst: een stand van zaken", *T.A.V.W.* 2003, 99-106.

⁸ De terugvordering wegens verzwijging of valse verklaring voorzien in art. 25, 1°, b) modelovereenkomst vindt zijn grondslag in de WAM-verzekeringsovereenkomst die werd afgesloten, zie hierover C. VAN SCHOU BROECK, G. JOCQUÉ, A. VANDERSPIKKEN en H. COUSY, "Overzicht van rechtspraak. Verzekering motorrijtuigen (1980-1997)", *T.P.R.* 1998, p. 187-188, nr. 60.2.

Zie betreffende het voorleggen van de verzekeringsvoorwaarden bij verhaal door de WAM-verzekeraar, Cass. 9 maart 2007 met noot R. SIERENS elders in dit nummer.

overeenkomst. Bovendien kan ook de beperking van het verhaal voorzien in artikel 24 modelovereenkomst geen toepassing vinden bij een restitutie op grond van een nietigverklaring van de overeenkomst. Bij opzettelijke verzwijging of

valse verklaring maakt dit evenwel geen verschil uit, nu het verhaal voorzien in artikel 25, 1°, b) modelovereenkomst integraal kan worden uitgeoefend en niet onderworpen is aan de beperking bepaald in artikel 24 modelovereenkomst⁹.

⁹ De andere gronden van verhaal voorzien in art. 25 modelovereenkomst kunnen niet leiden tot de nietigheid van de polis. Ten aanzien van de andere verhaalsgronden beschikt de verzekeraar dan ook niet over de mogelijkheid om op gemeenrechtelijk grond zijn uitgaven terug te vorderen.